

Keim
Farby Mineralne Sp. z o.o.
ul. Fabryczna 20C
53-609 Wrocław
tel.: 71 750 00 51
www.keim.pl

Kościół w Międzyzlesiu Nowa barokowa szata

Kościół filialny pw. Krzyża Świętego i Matki Boskiej Bolesnej w Międzyzlesiu jest jednym z nielicznych barokowych obiektów sakralnych na terenie Warmii. Pomimo stałej opieki parafian znalazł się on w sytuacji krytycznej ze względu na zagrażającą stabilności budowli zniszczenia, które wynikły z błędów popełnionych w trakcie wcześniejszych remontów i niekorzystnego położenia. W ramach kompleksowych prac ratunkowych, finansowanych głównie ze środków zewnętrznych, w roku 2017 przeprowadzono remont konserwatorski elewacji frontowej. Wykonawca, korzystając ze współcześnie dostępnych materiałów, opracował technikę malowania elewacji pozwalającą na przywrócenie jej historycznego wyglądu.

Przykłady zniszczeń elewacji – ubytki cegieł, zniszczenia zapraw i kolonie porostów na całej elewacji

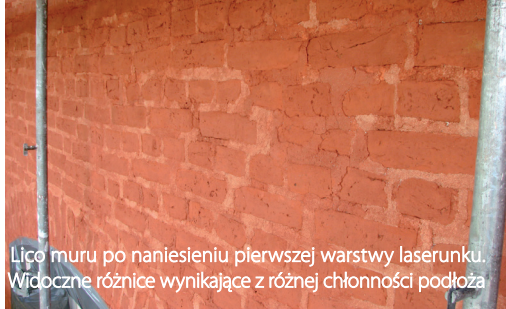
Kościół wzniesiony w latach 1722–1733, wraz z narożnymi kaplicami stanowi niewielkie założenie pielgrzymkowe. Budowniczym był Jan Krzysztof Reimers z Ornety, który też postawił kościół w pobliskim Głotowie.

Ze względu na zniszczenia murów i dachu grożące katastrofą, w roku 2014 kościół został wyłączony z użytkowania. Przeprowadzone badania konstrukcyjne, stanu zachowania materiałów i analiza gruntów pozwoliły ustalić, że przyczyną największych zniszczeń jest praca pozbawionej części więźbów więźby dachowej oraz położenie kościoła na niewielkim stoku, z którego woda spływa na mury budowli, powodując zawilgocenie. Projekty budowlane i konserwatorskie obejmowały naprawę dachu, konserwatorski remont elewacji, a także odwodnienie terenu.

Po remoncie dachu w roku 2016 w kolejnym roku wykonano prace na elewacji frontowej. Ich program, sformułowany na podstawie badań konserwatorskich, zakładał przywrócenie oryginalnego opracowania kolorystycznego lica muru i detali architektonicznych. Ustalono, że pierwotnie lico było pomalowane czerwoną farbą (kazeina i czerwień żelazowa). Do takiego opracowania mur był przygotowany już na etapie wznoszenia, ponieważ zaprawa murarska w spoinach nie była podcinana tylko rozciągnięta na cegłę, co wyrównało powierzchnię, wypełniając nierówności krawędzi cegieł i ewentualne ubytki. Jednolite malowanie elewacji czerwonym kolorem było spotykane również na innych barokowych kościołach na Warmii, jak na przykład w nieodległym Głotowie. Malowanie było później przynajmniej dwukrotnie powtarzane, ale do naszego czasu zachowały się tylko niewielkie pozostałości warstw barwnych na zaprawach w spoinach. Stanowiły one w trakcie prac restauratorskich przesłankę do doboru odcienia czerwieni. Detal architektoniczny wykonany z zaprawy wapiennej był wyróżniony pobiałą wapienną. Podobnie jak lico elewacji był co najmniej dwukrotnie odnawiany pobiałami. W trakcie prac, podczas usuwania przemalowań z detali architektonicznych znaleziono na

Z dużej odległości czytelna jest kompozycja zespołu i widoczny stan zachowania

Lico muru po naniesieniu pierwszej warstwy laserunku. Widoczne różnice wynikające z różnej chłonności podłoża

ich powierzchni ślady czarnej powłoki malarskiej wskazujące, że pierwotnie profile detalu i obramienia okien podkreślone były pasem w kolorze czarnym.

Prace na elewacji obejmowały naprawienie zniszczeń i przywrócenie historycznego wyglądu. Uszkodzenia polegały przede wszystkim na dezintegracji i utracie powierzchniowej warstwy cegieł i zapraw. Część zniszczeń sięgała głębiej, kwalifikując poszczególne fragmenty do wzmocnienia strukturalnego lub wymiany. Lokalnie były niewielkie przemurowania i uzupełnienia zapraw w spoinach. Większe prace techniczne związane były z koniecznym przeszyciem elewacji w obrębie powstałych spękań. Do uzupełniania ubytków w ceglach i zaprawach przygotowano samodzielnie zaprawy, korzystając ze spoiw mineralnych, lokalnego kruszywa, dodatków poprawiających właściwości i pigmentów mineralnych.

Końcowym etapem prac było odrestaurowanie czerwonego wymalowania elewacji. Założono, że powłoka farby powinna być matowa i świetlista, i nie zasłaniać wątku i faktury muru. Zastosowano laserunkową farbę na spoiwie zolowo-krzemianowym. Gwarantowało ono dobre związanie z podłożem, a dzięki temu dużą trwałość. Istotną była również wysoka paroprzepuszczalność powłok na tym spoiwie, która zapewnia równomierną dyfuzję pary wodnej w strukturze muru. Po wyborze KEIM Soldalit-Fixativ jako spoiwa, w celu uzyskania właściwego odcienia czerwieni, doświadczalnie przygotowano kilka kompozycji pigmentów, korzystając z koncentratów. Ostatecznie wybrano mieszankę kolorów z wzornika KEIM Exclusiv, gdzie bazą był pigment czerwieni żelazowej 9003 (7 cz.), dodano jednak stosunkowo dużo pigmentu ochry 9002 (5 cz.) oraz dla złamania koloru pigment zielony 9005 (1,5 cz.) i nieco czerni 9008 (0,5 cz.). Dla uzyskania założonego efektu estetycznego ważny był nie tylko dobór odpowiedniego koloru, ale także siła krycia farby. Ustalono to doświadczalnie na podstawie szeregu prób. Ostatecznie po pomalowaniu lica muru dokonywano korekty wysycenia koloru, nanosząc dodatkową powłokę farby na jaśniejsze partie spoin. Dzięki temu uzyskano jednolity kolor na całej powierzchni, niezależnie od chłonności podłoża.

Równocześnie prowadzono prace przy detalach: gzymsach, opaskach okiennych i bocznych spływach. Po usunięciu przemalowań

Elewacja w trakcie malowania. Laserunek zmienia intensywność koloru elewacji

Opracowanie laserunkiem pozwoliło zachować zróżnicowanie i niuansy faktury lica muru

z powierzchni, zachowane zaprawy oryginalne ustabilizowano i wzmocniono, a następnie uzupełniono tynkiem wapiennym KEIM NHL-Kalkputz-Fein w naturalnym kolorze. Na podstawie zachowanych fragmentów odsłoniętych w trakcie prac odtworzono czarne pasy na detalu. Aby zapewnić największą trwałość wykonanych prac, powierzchnię muru zhydrofobizowano środkiem KEIM Lotexan-N.

Kościół został zabezpieczony dzięki wykonaniu kompleksowego remontu więźby i pokrycia dachu, oraz konserwatorskiego remontu elewacji frontowej. Odwodnienie terenu przykościelnego i izolacja fundamentów zdecydowanie poprawiło stan murów i umożliwiło ich wyschnięcie. W roku 2018 na podstawie ustalonej technologii wykonano remont elewacji bocznej, a w następnym odrestaurowano barokową kapliczkę poświęconą św. Helenie. Jednak po zabezpieczeniu najpilniejszych potrzeb kościoła i wykonaniu prac umożliwiających bezpieczne użytkowanie, pomimo usilnych starań Parafii oraz kilku osób zaangażowanych w ratowanie kościoła nie udało się pozyskać kolejnych środków i nie wiadomo kiedy będzie można dokończyć konserwację i restaurację tego cennego obiektu.

Katarzyna Polak

Kierownik prac konserwatorskich i restauratorskich

Autorzy fotografii:

Magdalena Skarzyńska, Ala Lora, Jakub Polak

Front kościoła po zakończeniu prac

